УДК 336.77
JEL: E51; G21; G32; H81
DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-4-476-486

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

©2026 НОВОСЬОЛОВА О. С.

УДК 336.77
JEL: E51; G21; G32; H81

Новосьолова О. С. Сучасні тенденції кредитування підприємств України в умовах воєнних викликів

Кредитування підприємств є важливою складовою фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання, підтримання їх ліквідності, фінансування оборотного капіталу та інвестиційного розвитку. В умовах повномасштабної війни значення доступу бізнесу до банківських ресурсів істотно зростає, оскільки кредит стає одним із ключових інструментів адаптації підприємств до воєнних, логістичних, енергетичних і макроекономічних викликів. Попри наявність наукових праць, присвячених банківському кредитуванню та його трансформації в умовах нестабільності, питання сучасних тенденцій кредитування підприємств в Україні, його структурних параметрів, галузевої спрямованості, строкових характеристик і ролі державної підтримки залишаються недостатньо комплексно висвітленими. Мета дослідження – оцінити сучасний стан кредитування підприємств в Україні, проаналізувати його обсяги, структуру й основні тенденції розвитку, а також визначити ключові проблеми і перспективи банківського фінансування суб'єктів господарювання. У дослідженні використано методи теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, статистичного та структурно-динамічного аналізу, а також табличного і графічного подання даних. Інформаційну базу становили офіційні статистичні та аналітичні матеріали Національного банку України, Міністерства фінансів України, Фонду розвитку підприємництва та праці вітчизняних науковців. Встановлено, що сектор нефінансових корпорацій зберігав провідні позиції у структурі кредитного портфеля банківської системи, однак частка кредитів, наданих підприємствам, у ВВП загалом мала низхідну динаміку, що свідчить про послаблення ролі банківського кредиту у фінансуванні реального сектора економіки. Виявлено високий рівень галузевої концентрації кредитних ресурсів, зосереджених переважно у торгівлі, переробній промисловості та сільському господарстві. Доведено переважання коротко- і середньострокових кредитів за відносно низької частки довгострокового фінансування. Визначено, що динаміка процентних ставок за новими кредитами формувалася під впливом параметрів грошово-кредитного регулювання, кредитного ризику та загальної макроекономічної невизначеності. Також встановлено послаблення інтенсивності припливу нових кредитних ресурсів до підприємницького сектора у відносному вимірі. Обґрунтовано важливу роль програми «Доступні кредити 5–7–9%» у збереженні доступу бізнесу до банківських ресурсів і підтриманні кредитної активності. Результати дослідження можуть бути використані для обґрунтування заходів щодо розширення доступу підприємств до кредитних ресурсів, удосконалення механізмів.

Ключові слова: *кредитування підприємств, нефінансові корпорації, підприємницька діяльність, фінансовий менеджмент, кредитний ринок, структура кредитів, державна підтримка кредитування, програма «Доступні кредити 5–7–9%».*
Рис.: *4.* ***Табл.:*** *3.* ***Бібл.:*** *15.*

Новосьолова Олена Сергіївна *– кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Херсонський національний технічний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)*
E-mail: *novoselova27@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-5225-6353*
Scopus Author ID: *https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57214684314*

UDC 336.77
JEL: E51; G21; G32; H81

Novosolova O. S. Current Trends in Enterprise Lending in Ukraine Under Wartime Challenges

Lending to enterprises is an important part of ensuring the financial support of economic entities, maintaining their liquidity, financing working capital, and promoting investment development. In the context of the ongoing full-scale war, access to bank resources becomes even more crucial for businesses, as loan turns into one of the key tools for adapting to military, logistical, energy, and macroeconomic challenges. Despite the existence of research on banking lending and its transformation under unstable conditions, the issues of current trends in lending to enterprises in Ukraine, its structural parameters, sectoral focus, time characteristics, and the role of government support remain insufficiently explored. The aim of this study is to assess the current state of lending to enterprises in Ukraine, analyze its volumes, structure, and main development trends, as well as to identify key problems and prospects for bank financing of economic entities. The study used methods of theoretical generalization, comparative analysis, statistical and structural-dynamic analysis, as well as tabular and graphical data presentation. The information base consisted of official statistical and analytical materials from the National Bank of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine, the Entrepreneurship Development Fund, and the research work of domestic scholars. It was found that the non-financial corporations sector maintained a leading position in the structure of the banking system's loan portfolio; however, the share of loans provided to enterprises in GDP generally had a downward trend, indicating a weakening role of bank lending in financing the real sector of the economy. A high level of sectoral concentration of loan resources was identified, mainly focused on trade, manufacturing, and agriculture. The predominance of short- and medium-term loans was proved, with a relatively low share of long-term financing. It has been determined that the dynamics of interest rates on new loans have been shaped by monetary policy parameters, lending risk, and overall macroeconomic uncertainty. A slowdown in the relative flow of new loan resources to the business sector has also been observed. The important role of the "Affordable Loans 5–7–9%" program in maintaining businesses' access to bank resources and supporting lending activity has been highlighted. The study's results can be used to substantiate measures aimed at expanding enterprises' access to loan resources, and improving mechanisms.

Keywords: *enterprise lending; non-financial corporations; entrepreneurial activity; financial management; credit market; loan structure; State support for lending; "Affordable Loans 5-7-9%" program.*
Fig.: *4.* ***Tabl.:*** *3.* ***Bibl.:*** *15.*

Novosolova Olena S. *– PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Kherson National Technical University (11 Instytutska Str., Khmelnytsky, 29016, Ukraine)*
E-mail: *novoselova27@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-5225-6353*
Scopus Author ID: *https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57214684314*

Кредитування підприємств є одним із ключових механізмів підтримки поточної діяльності бізнесу, фінансування оборотного капіталу, модернізації виробництва та забезпечення інвестиційної активності. Для української економіки проблема кредитування набула особливої актуальності, оскільки в умовах повномасштабної війни підприємства працюють під впливом підвищених безпекових, логістичних, енергетичних і фінансових ризиків [1]. За таких обставин доступ до кредитних ресурсів визначає не лише можливості збереження платоспроможності суб'єктів господарювання, а й темпи адаптації реального сектора до нових умов функціонування. Водночас банківське кредитування має потенціал відіграти важливу роль у повоєнному економічному відновленні, а дослідження кредитних каналів є необхідним для кращого розуміння впливу банківського фінансування на реальну економіку.

У контексті фінансового менеджменту підприємства банківське кредитування слід розглядати не лише як зовнішнє джерело покриття дефіциту фінансових ресурсів, а як інструмент формування раціональної структури капіталу, підтримання ліквідності та забезпечення безперервності операційного циклу. За сучасних умов доступ до кредиту безпосередньо впливає на можливості підприємства своєчасно фінансувати оборотні активи, формувати виробничі запаси, покривати касові розриви, здійснювати розрахунки з постачальниками та виконувати зобов'язання. Саме тому ефективність кредитування на макрорівні трансформується у якість фінансових рішень на рівні окремого суб'єкта господарювання.

Актуальність дослідження кредитування підприємств в Україні посилюється тим, що, попри воєнні дії, скорочення виробничих потужностей і загальну макроекономічну невизначеність [1], кредитна активність банківського сектора поступово відновлюється. Не менш важливим є і структурно-якісний аспект розвитку кредитування.

Огляд літератури й аналіз попередніх досліджень. Проблематика кредитування підприємств завжди посідала важливе місце в дослідженнях учених-теоретиків і фахівців-практиків. Серед зарубіжних науковців, праці яких сформували теоретичне підґрунтя дослідження кредиту, банківського посередництва та його впливу на розвиток економіки, варто виокремити Б. Бернанке, А. Блайндера, А. Вайса, Дж. Герлі, Л. Зінгалеса, Г. Мінскі, Р. Раджана, Дж. Стігліца, Е. Шоу, Дж. Шумпетера та ін. Їхні дослідження присвячені питанням ролі кредиту у фінансуванні економічного зростання, впливу асиметрії інформації на кредитні відносини, особливостей функціонування кредитного ринку, а також взаємозв'язку між банківським сектором і реальним сектором економіки.

Серед провідних вітчизняних учених вагомий внесок у дослідження банківського кредитування, фінансового забезпечення діяльності підприємств і розвитку кредитного ринку зробили С. Аржевітін, О. Василик, Т. Васильєва, В. Геєць, О. Дзюблюк, М. Кужелєв, А. Кузнєцова, С. Леонов, В. Міщенко, А. Мороз, М. Савлук та ін. У працях цих науковців розкрито сутність кредиту, механізми банківського кредитування, чинники формування попиту та пропозиції на кредитному ринку, а також проблеми трансформації кредитних відносин в умовах нестабільності.

Питання кредитування підприємств в умовах повномасштабної війни та підвищених ризиків функціонування бізнесу висвітлено у працях В. Корнєєва, Г. Забчук, О. Іващук, Т. Винник, В. Рудана, О. Дзюблюка, І. Чуй, О. Мицак, Я. Пштира, К. Горбенко та А. Захарченко. У зазначених дослідженнях акцентовано увагу на проблемах доступності кредитних ресурсів, зміні умов банківського фінансування, зростанні кредитних ризиків і трансформації ролі банківського кредиту в забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнної економіки.

Водночас, попри наявність наукових праць за цією проблематикою, недостатньо обґрунтованими залишаються питання комплексного оцінювання сучасних тенденцій кредитування підприємств в Україні в умовах воєнних викликів, структурних трансформацій економіки, зміни пріоритетів банківської діяльності та підвищення ролі державних інструментів підтримки бізнесу. Особливої уваги потребує виявлення структурних зрушень у сфері кредитування підприємств, а також чинників, що визначають доступність, спрямованість і результативність банківського фінансування суб'єктів господарювання.

Метою статті є оцінка сучасного стану кредитування підприємств в Україні, аналіз його обсягів, структури та основних тенденцій розвитку, а також визначення ключових проблем і перспектив банківського фінансування суб'єктів господарювання в сучасних умовах.

Інформаційну базу дослідження становили офіційні статистичні та аналітичні матеріали Національного банку України, Міністерства фінансів України, Фонду розвитку підприємництва, а також праці вітчизняних і зарубіжних науковців з проблематики банківського кредитування підприємств. Дослідження ґрунтується на поєднанні методів теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, статистичного та структурно-динамічного аналізу, що дало змогу оцінити обсяги, секторальні, галузеві та строкові характеристики кредитування підприємств в Україні.

Результати дослідження. Для більш ґрунтовної оцінки місця кредитування підприємств у загальній системі банківського фінансування доцільно розглянути структуру кредитів, наданих депозитними корпораціями в Україні, у розрізі секторів економіки. Такий підхід дає змогу визначити, яке місце сектор нефінансових корпорацій (включає інституційні одиниці, які є незалежними юридичними особами, ринковими виробниками) посідає у кредитному портфелі банків, а також простежити структурні зрушення в розподілі кредитних ресурсів між основними секторами економіки в динаміці. Відповідні дані наведено в *табл. 1*.

Дані табл. 1 свідчать, що впродовж 2010–2025 років у структурі наданих кредитів домінуюче місце стабільно посідав сектор нефінансових корпорацій, що підтверджує провідну роль підприємницького сектора як основного позичальника у вітчизняній банківській системі. Водночас наприкінці аналізованого періоду простежується зниження питомої ваги цього сектора, що вказує на певну зміну структури кредитного портфеля.

Важливим показником, що характеризує роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні діяльності підприємств, є співвідношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, до валового внутрішнього продукту (далі – ВВП) (*рис. 1*).

Співвідношення кредитів, наданих нефінансовому сектору, та ВВП в Україні загалом мало виражену низхідну динаміку, що свідчить про посла-

Таблиця 1

Структура кредитів, наданих депозитними корпораціями в Україні, у розрізі секторів економіки у 2010–2025 рр.

Рік	Усього	Нефінансові корпорації		Інші фінансові корпорації (крім депозитних)		Сектор загального державного управління		Домашні господарства та некомерційні організації	
	млрд грн	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %
2010	732,8	501,0	68,4	13,4	1,8	8,8	1,2	209,6	28,6
2011	801,8	575,5	71,8	16,4	2,1	8,5	1,1	201,3	25,1
2012	815,1	605,4	74,3	16,2	2,0	5,8	0,7	187,7	23,0
2013	910,8	691,9	76,0	19,3	2,1	5,9	0,6	193,7	21,3
2014	1020,7	778,8	76,3	25,6	2,5	4,9	0,5	211,3	20,7
2015	981,6	787,8	80,3	15,6	1,6	3,4	0,3	174,9	17,8
2016	998,7	822,1	82,3	11,6	1,2	1,4	0,1	163,6	16,4
2017	1016,7	829,9	81,6	10,9	1,1	1,5	0,1	174,3	17,1
2018	1073,1	859,7	80,1	9,2	0,9	2,9	0,3	201,3	18,8
2019	971,9	744,6	76,6	9,6	1,0	4,7	0,5	212,9	21,9
2020	948,4	724,2	76,4	5,7	0,6	11,6	1,2	206,9	21,8
2021	1044,0	752,3	72,1	9,6	0,9	27,0	2,6	255,1	24,4
2022	1007,6	754,4	74,9	6,8	0,7	24,8	2,5	221,7	22,0
2023	997,9	735,3	73,7	7,4	0,7	18,3	1,8	236,9	23,7
2024	1106,8	782,2	70,7	19,4	1,8	13,1	1,2	292,1	26,4
2025	1197,7	775,9	64,8	47,4	4,0	8,7	0,7	365,7	30,5

Джерело: складено автором за даними [2].

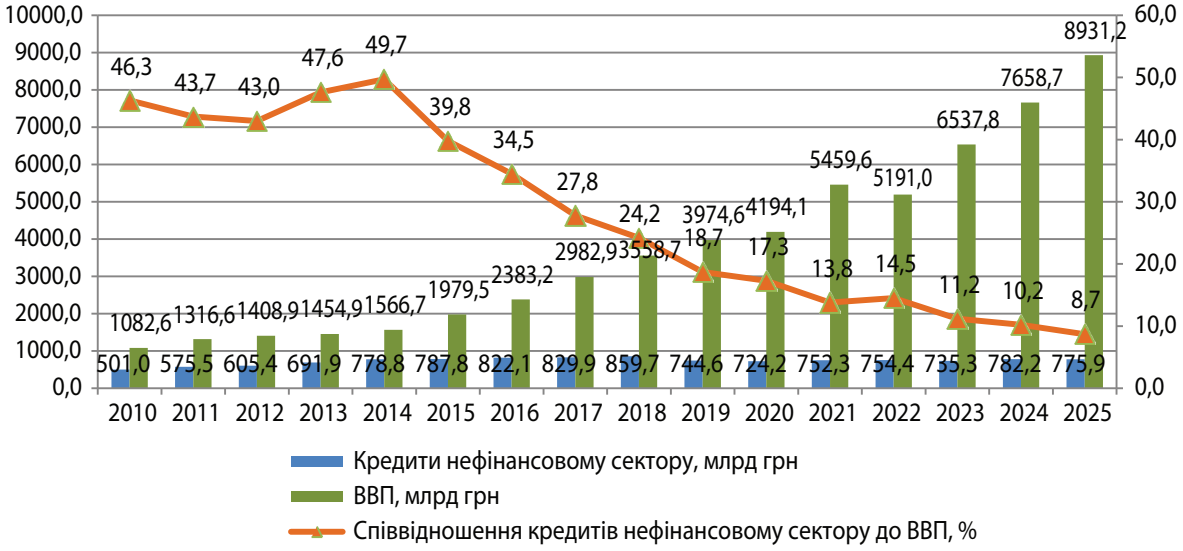

Рис. 1. Динаміка співвідношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, до валового внутрішнього продукту

Джерело: складено автором за даними [2].

блення ролі кредиту у фінансовому забезпеченні діяльності підприємств [3].

Для поглиблення аналізу умов банківського кредитування доцільно розглянути динаміку процентних ставок за кредитами в розрізі основних секторів економіки (*рис. 2*).

У досліджуваному періоді процентні ставки за новими кредитами суттєво різнилися залежно від сектора економіки. Найвищим рівнем ставок характеризувалося кредитування домогосподарств, що пояснюється вищим рівнем кредитного ризику цього сегмента порівняно з іншими позичальниками. Ставки за кредитами нефінансовому сектору були істотно нижчими та демонстрували хвилеподібну динаміку: після зростання в окремі кризові періоди надалі спостерігалося їх зниження, хоча в останні роки вони залишалися відносно високими. Поряд із цим динаміка облікової ставки НБУ засвідчує, що зміна вартості кредитних ресурсів відбувалася під впливом параметрів грошово-кредитного регулювання.

Рис. 2. Динаміка процентних ставок за новими кредитами резидентам, %

Джерело: складено автором за даними [2].

Проаналізуємо галузеву структуру кредитування нефінансового сектора, оскільки саме вона дає змогу виявити пріоритетні напрями спрямування ресурсів та простежити зміни в розподілі кредитних вкладень між окремими видами економічної діяльності (*табл. 2*).

Дані табл. 2 свідчать, що впродовж 2010–2025 років структура кредитів нефінансового сектора в розрізі галузей економіки характеризувалася високим рівнем концентрації та водночас помітними структурними зрушеннями. Найбільша частка кредитних ресурсів упродовж усього досліджуваного періоду припадала на оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, що дає підстави розглядати цю галузь як ключовий напрям кредитування нефінансового сектора. Вагоме місце у структурі кредитного портфеля також посідала переробна промисловість, частка якої залишалася однією з найбільших, хоча її динаміка була нерівномірною. Водночас поступово посилювалася роль сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства, що особливо виразно простежується в період 2022–2025 років. Низка галузей демонструвала тенденцію до скорочення питомої ваги в загальній структурі кредитів нефінансовому сектору. Це стосується, насамперед, будівництва, професійної, наукової та технічної діяльності, а також інформації та телекомунікацій, частка яких поступово зменшувалася. Для операцій з нерухомим майном було характерне зростання упродовж 2010-х років, однак надалі їх значення у структурі кредитування послабилося. Частки інших галузей залишалася незначною впродовж усього аналізованого періоду.

Для оцінки спрямованості кредитних ресурсів на фінансування поточних чи довгострокових потреб підприємств доцільно розглянути строкову структуру наданих кредитів (*табл. 3*).

Дані табл. 3 свідчать, що впродовж 2010–2025 років у строковій структурі кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, переважали коротко- та середньострокові кредити, тоді як частка довгострокових кредитів залишалася найменшою, хоча в окремі роки її значення дещо зростало. Така ситуація, насамперед, пов'язана із високим рівнем невизначеності щодо перспектив розвитку економіки, значними воєнними ризиками, обмеженими можливостями прогнозування майбутніх грошових потоків позичальників, а також складністю об'єктивної оцінки вартості заставного забезпечення в довгостроковому періоді. Крім того, ресурсну базу депозитних установ складають переважно коротко- та середньострокові ресурси, що обмежує їхню спроможність здійснювати довгострокове кредитне фінансування [4]. Саме з цієї причини НБУ у 2025 році окремо змінив підхід до резервних вимог, щоб стимулювати банки залучати довгострокові кошти для фінансування проєктів відбудови [5].

Додатковим стримувальним чинником є недосконалість кредитної інфраструктури: в офіційних документах щодо стратегії розвитку кредитування наголошено на потребі подальшого розвитку інфраструктури кредитного ринку, зокрема для кращого управління ризиками та вдосконалення роботи бюро кредитних історій [4].

Для більш повної оцінки сучасних тенденцій кредитування нефінансового сектора доцільно проаналізувати не лише обсяги сформованого кредитного портфеля, а й динаміку нових кредитів (*рис. 3*).

Співвідношення нових кредитів нефінансовому сектору до ВВП в Україні загалом характеризувалося низхідною динамікою. На початку досліджуваного періоду значення цього показника було відносно високим, що свідчило про вагому роль нового банківського кредитування у фінансовому забезпеченні діяльності підприємств. Висока кредитна активність у 2010–2013 роках була зумовлена післякризовим відновленням економіки, пожвавленням внутрішнього попиту, відносною макрофінансовою стабілізацією та сприятливими монетарними умовами. Проте наприкінці цього періоду така динаміка вже супроводжувалася накопиченням макроекономічних і валютних дисбалансів, що обмежувало її стійкість. Уже з другої половини 2012 року економічне зростання почало сповільнюватися, а у 2013 році, за оцінками Міжнародного валютного фонду, економіка фактично перебувала в стані стагнації, оскільки в економіці накопичилися суттєві макрофінансові дисбаланси – зокрема, завищений валютний курс, значний бюджетний дефіцит, втрати в енергетичному секторі та зростання зовнішніх ризиків [6]. У 2014 році економіка України увійшла у глибоку рецесію на тлі анексії Криму, воєнних дій на сході держави, втрати частини виробничого потенціалу та порушення логістичних і зовнішньоекономічних зв'язків, що в подальшому спричинило послаблення інтенсивності припливу нових кредитних ресурсів до нефінансового сектора порівняно з масштабами економіки [7]. Після тривалого зниження у 2018–2020 роках спостерігалася певна стабілізація його значень, однак у 2022–2023 роках відбулося різке послаблення кредитної активності банків щодо нефінансового сектора в умовах воєнних викликів та загальної економічної нестабільності. У 2024–2025 роках простежується часткове відновлення показника, однак його рівень залишався істотно нижчим, ніж у довоєнний період.

Таблиця 2

Структура кредитів нефінансового сектора в розрізі галузей економіки у 2010–2025 рр.

Показник	Рік															
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Усього, млрд грн	501,0	575,5	605,4	691,9	778,8	787,8	822,1	829,9	859,7	744,6	724,2	752,3	754,4	735,3	782,2	775,9
Частка, %	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, млрд грн	27,1	34,5	36,8	43,5	53,0	48,4	55,4	59,7	67,7	56,6	61,5	82,6	118,5	117,2	114,5	141,8
Частка, %	5,41	5,99	6,08	6,29	6,81	6,14	6,74	7,19	7,87	7,60	8,49	10,98	15,71	15,94	14,64	18,28
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, млрд грн	12,9	11,5	15,7	17,6	18,1	18,0	17,0	23,2	36,5	11,6	12,6	10,1	17,1	17,4	17,8	21,8
Частка, %	2,57	2,00	2,59	2,54	2,32	2,28	2,07	2,80	4,25	1,56	1,74	1,34	2,27	2,37	2,28	2,81
Переробна промисловість, млрд грн	121,9	124,3	125,9	135,9	242,6	194,3	210,4	203,6	212,9	184,7	167,7	147,0	126,2	110,0	149,4	183,4
Частка, %	24,33	21,60	20,80	19,64	31,15	24,66	25,59	24,53	24,76	24,81	23,16	19,54	16,73	14,96	19,10	23,64
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, млрд грн	11,8	18,5	21,3	27,1	37,9	31,4	23,6	17,4	26,5	17,1	66,7	64,4	66,7	69,2	61,8	56,5
Частка, %	2,36	3,21	3,52	3,92	4,87	3,99	2,87	2,10	3,08	2,30	9,21	8,56	8,84	9,41	7,90	7,28
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами, млрд грн	0,3	0,4	0,2	2,6	4,2	2,5	3,7	1,9	1,3	0,9	0,3	0,5	0,6	0,4	0,6	1,0
Частка, %	0,06	0,07	0,03	0,38	0,54	0,32	0,45	0,23	0,15	0,12	0,04	0,07	0,08	0,05	0,08	0,13
Будівництво, млрд грн	43,2	44,2	37,1	50,2	54,9	41,9	35,4	20,3	16,6	13,5	19,9	22,6	19,7	18,6	18,8	13,1
Частка, %	8,62	7,68	6,13	7,26	7,05	5,32	4,31	2,45	1,93	1,81	2,75	3,00	2,61	2,53	2,40	1,69
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, млрд грн	174,5	209,0	220,2	268,5	181,6	265,7	263,9	274,0	270,1	249,4	259,8	292,5	281,0	287,4	310,2	257,4
Частка, %	34,83	36,32	36,37	38,81	23,32	33,73	32,10	33,02	31,42	33,49	35,87	38,88	37,25	39,09	39,66	33,17

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, млрд грн.	19,5	26,4	27,7	24,8	61,8	36,3	47,3	52,9	60,6	46,5	36,0	32,4	25,4	26,4	27,2	28,6
Частка, %	3,89	4,59	4,58	3,58	7,94	4,61	5,75	6,37	7,05	6,24	4,97	4,31	3,37	3,59	3,48	3,69
Тимчасове розміщування й організація харчування, млрд грн	4,9	4,9	4,2	4,8	5,4	7,0	4,7	6,5	6,7	5,1	6,0	4,5	4,7	4,0	4,1	4,0
Частка, %	0,98	0,85	0,69	0,69	0,69	0,89	0,57	0,78	0,78	0,68	0,83	0,60	0,62	0,54	0,52	0,52
Інформація та телекомунікації, млрд грн	4,6	5,8	6,1	6,9	16,8	9,1	13,9	17,8	20,8	18,3	9,7	13,4	8,1	4,7	2,1	2,4
Частка, %	0,92	1,01	1,01	1,00	2,16	1,16	1,69	2,14	2,42	2,46	1,34	1,78	1,07	0,64	0,27	0,31
Фінансова та страхова діяльність, млрд грн	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	9,4	6,3	1,6	2,1	1,2	2,9
Частка, %	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1,30	0,84	0,21	0,29	0,15	0,37
Операції з нерухомим майном, млрд грн	33,3	39,8	54,1	50,7	41,9	75,3	88,2	100,8	100,2	92,7	50,2	50,7	56,3	56,7	52,5	33,2
Частка, %	6,65	6,92	8,94	7,33	5,38	9,56	10,73	12,15	11,66	12,45	6,93	6,74	7,46	7,71	6,71	4,28
Професійна, наукова та технічна діяльність, млрд грн	38,4	46,0	43,8	41,5	43,0	44,9	43,8	38,7	34,4	28,1	10,5	8,3	12,5	6,5	8,1	18,0
Частка, %	7,66	7,99	7,23	6,00	5,52	5,70	5,33	4,66	4,00	3,77	1,45	1,10	1,66	0,88	1,04	2,32
Інші сектори, млрд грн	8,2	10,2	12,3	17,7	17,7	12,9	14,6	13,2	7,1	20,1	13,8	17,0	15,9	14,6	14,0	11,8
Частка, %	1,72	1,77	2,03	2,56	2,25	1,64	1,80	1,58	0,63	2,71	1,92	2,26	2,12	2,00	1,77	1,51

Джерело: складено автором за даними [2].

Таблиця 3

Структура кредитів нефінансового сектора в розрізі строків погашення у 2010–2025 рр.

Рік	Усього	До 1 року		Від 1 до 5 років		Понад 5 років	
	млрд грн	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %
2010	501,0	208,2	41,56	224,1	44,74	68,6	13,70
2011	575,5	251,3	43,66	244,4	42,47	79,8	13,87
2012	605,4	296,5	48,98	235,2	38,84	73,7	12,17
2013	691,9	358,8	51,86	247,8	35,82	85,3	12,32
2014	778,8	339,6	43,61	333,6	42,84	105,6	13,55
2015	787,8	387,9	49,24	289,9	36,80	110,0	13,96
2016	822,1	306,0	37,22	353,7	43,03	162,4	19,75
2017	829,9	355,0	42,77	289,0	34,82	186,0	22,41
2018	859,7	413,7	48,12	278,1	32,35	167,9	19,53
2019	744,6	375,3	50,40	235,4	31,62	133,9	17,98
2020	724,2	371,9	51,35	233,5	32,24	118,8	16,41
2021	752,3	415,5	55,23	242,4	32,22	94,4	12,55
2022	754,4	412,6	54,69	241,0	31,94	100,8	13,37
2023	735,3	379,6	51,63	252,5	34,34	103,1	14,02
2024	782,2	391,4	50,03	286,9	36,68	103,9	13,29
2025	775,9	294,0	37,89	379,1	48,86	102,8	13,25

Джерело: складено автором за даними [2].

Рис. 3. Динаміка нових кредитів, наданих нефінансовому сектору

Джерело: складено автором за даними [2].

Поряд із ринковими механізмами кредитування важливу роль у фінансовому забезпеченні діяльності бізнесу в Україні відіграють інструменти державної підтримки. На сучасному етапі її ключовою формою є державна програма «Доступні кредити 5–7–9%» [8], що передбачає здешевлення кредитних ресурсів через механізми фінансової підтримки, а також державні гарантії на портфельній основі, які частково розподіляють кредитний ризик між державою та банками і тим самим стимулюють кредитування мікро-, малого та середнього бізнесу (*рис. 4*).

В умовах воєнного стану зазначені механізми набули особливого значення, оскільки дали змогу підтримати фінансування оборотного капіталу, інвестиційних потреб та інших пріоритетних

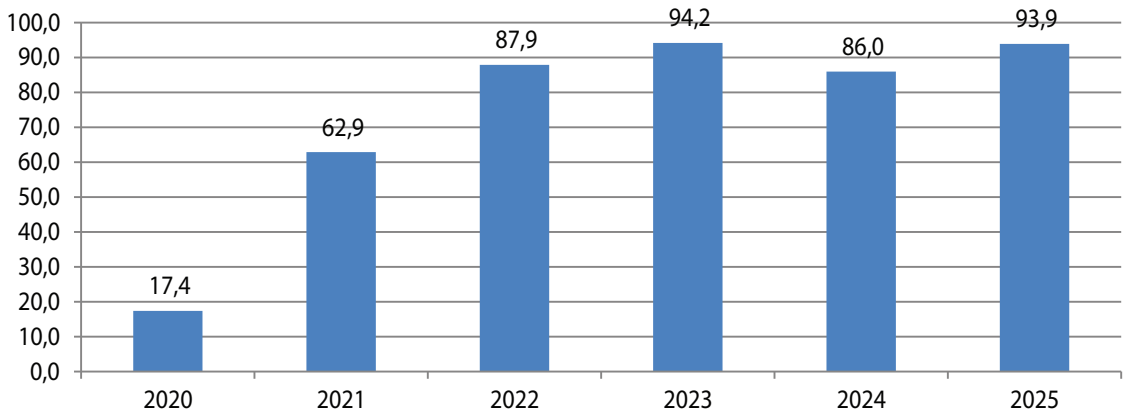

Рис. 4. Обсяги кредитів, виданих у межах державної програми «Доступні кредити 5–7–9%» в Україні у 2020–2025 рр., млрд грн

Джерело: складено автором за даними [9].

напрямів діяльності підприємств [8]. Станом на 01.01.2026 у межах програми «Доступні кредити 5–7–9%» було укладено 134 510 кредитних договорів на загальну суму понад 460 млрд грн, а до її реалізації було залучено 47 уповноважених банків. За кількістю учасників у структурі отримувачів переважали фізичні особи – підприємці, тоді як у кредитному портфелі найбільшу частку становили мікропідприємства. У галузевому розрізі домінувало сільське господарство, а за строками погашення переважали кредити від одного до трьох років [10].

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що розвиток кредитування підприємств в Україні стримується сукупністю взаємопов'язаних чинників. Насамперед ідеться про високий рівень макроекономічної невизначеності, що посилюється воєнними ризиками, нестабільністю господарського середовища, ускладненням логістичних зв'язків і зростанням витрат бізнесу [11–14]. За таких умов банки обережніше підходять до оцінки кредитоспроможності позичальників, а підприємства, своєю чергою, знижують попит на кредитні ресурси. Важливою проблемою залишається висока вартість кредитування, яка обмежує можливості залучення позикових коштів, особливо для суб'єктів малого та середнього підприємництва. Водночас зберігається недостатній рівень довгострокового банківського фінансування, що звужує потенціал використання кредиту як інструменту інвестиційного розвитку. Додатковими стримувальними чинниками є нерівномірність галузевого розподілу кредитних ресурсів, концентрація кредитного портфеля в окремих видах економічної діяльності, обмеженість ліквідного заставного забезпечення, а також недостатній розвиток інфраструктури кредитного ринку. У сукупності це зумовлює збереження обмеженого рівня кредитного фінансування розвитку підприємств.

Подальший розвиток кредитування значною мірою залежатиме від здатності банківської системи трансформувати наявну ліквідність у реальне фінансування суб'єктів господарювання, насамперед у середньо- та довгостроковому сегменті. Водночас вагомим чинником активізації кредитного ринку може стати розширення інструментів державної підтримки, розвиток механізмів гарантування кредитів, стимулювання інвестиційного та відновлювального фінансування, а також удосконалення інституційних умов захисту прав кредиторів. У перспективі це сприятиме не лише збільшенню обсягів кредитування, а й підвищенню його ролі в забезпеченні структурної модернізації економіки та повоєнного відновлення виробничого потенціалу країни.

Окремим напрямом активізації кредитування підприємств має стати подальша цифровізація кредитного процесу, зокрема через поширення цифрового кредитування, використання Big Data, штучного інтелекту, автоматизованого скорингу, цифрових каналів взаємодії з клієнтами та персоналізованих фінансових сервісів [15]. У контексті кредитування підприємств це може сприяти підвищенню швидкості розгляду кредитних заявок, удосконаленню оцінювання кредитоспроможності позичальників, зниженню операційних витрат банків і розширенню доступу бізнесу до фінансових ресурсів. Хоча цифровізація не усуває базових обмежень кредитування, пов'язаних із воєнними ризиками, вартістю ресурсів і якістю заставного забезпечення, однак може посилити інституційну спроможність банків ефек-

тивніше трансформувати наявну ліквідність у кредитну підтримку реального сектора економіки.

Перспективами подальших наукових пошуків є дослідження впливу державних програм підтримки на динаміку кредитування окремих галузей економіки, а також оцінка взаємозв'язку між кредитною активністю банків і показниками економічного відновлення України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Корнєєв В., Забчук Г., Іващук О., Винник Т., Рудан В. Компаративний аналіз банківського кредитування підприємств України в умовах війни. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. № 6 (59). С. 11–23. DOI:https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.59.2024.4533
2. Статистика фінансового сектору. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial
3. Verheliuk Y., Koverninska Y., Korneev V., Kononets A. Bank crediting to the sector of non-financial corporations in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. Vol. 14. No. 3. P. 64–75. DOI: https://doi.org/10.21511/bbs.14(3).2019.06
4. Звіт про фінансову стабільність 2024. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf
5. Зміни в резервних вимогах для заохочення банків до залучення довгострокових коштів для проектів реконструкції. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/en/news/all/zminivimog-do-formuvannya-obovyazkovih-rezerviv-stimulyuvatimut-banki-zaluchati-dovgostrokovi-koshti-dlya-finansuvannya-proyektiv-vidbudovi
6. Ukraine: Staff Report for the 2013 Article IV Con€ sultation and First Post-Program Monitoring. *IMF eLIBRARY*. URL: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2014/145/article-A001-en.xml
7. Гудзь Т. П. Фактори розвитку банківського кредитування підприємств в Україні. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2021. № 7/8. С. 24–32. DOI: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-7-8-284-285-24-32
8. OECD. Ukraine: Financing SMEs and Entrepreneurs 2024. In: *Financing SMEs and Entrepreneurs 2024: An OECD Scoreboard*. Paris : OECD Publishing, 2024.
9. Звіт про діяльність Фонду розвитку підприємництва у 2022–2024 роках. *Фонд розвитку підприємництва*. URL: https://bdf.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/report_UA_web.pdf
10. Підсумки 2025: За держпрограмою «5-7-9%» підприємці отримали 30 тис. доступних кредитів на майже 94 млрд гривень. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/pidsumki_2025_za_derzhprogramoiu_5-7-9_pidpriiemtsi_otrimali_30_tis_dostupnikh_kreditiv_na_maizhe_94_mlrd_griven-5528
11. Чуй І. Р., Мицак О. В., Пштир Я. О. Проблеми банківського кредитування суб'єктів підприємництва. *Підприємництво і торгівля*. 2022. Вип. 34. С. 70–77. DOI: https://doi.org/10.32782/2522-1256-2022-34-10
12. Горбенко К. М., Захарченко А. О. Проблемні аспекти кредитування українських підприємств. *Економіка і управління*. 2022. № 2. С. 79–87. DOI: https://doi.org/10.36919/2312-7812.2.2022.79
13. Дзюблюк О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 8–25. DOI: https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008
14. Dubyna M., Popelo O., Zhavoronok A., Lopashchuk I., Fedyshyn M. Development of the credit market of Ukraine under macroeconomic instability. *Public and Municipal Finance*. 2023. Vol. 12. No. 1. P. 33–47. DOI: https://doi.org/10.21511/pmf.12(1).2023.04
15. Semenog A. Dynamics of bank lending in Ukraine: influence of the development of digital innovations and technologies. *Visnyk of Sumy State University. Economy Series*. 2024. No. 1. P. 39–51. DOI: https://doi.org/10.21272/1817-9215.2024.1-04

REFERENCES

Chui I. R., Mytsak O. V. & Pshtyr Ya. O. (2022). Problemy bankivskoho kredytuvannia subiektiv pidpryiemnytstva [Problems of bank lending to business entities]. *Pidpryiemnytstvo i torhivlia, 34*, 70–77. https://doi.org/10.32782/2522-1256-2022-34-10

Dubyna M., Popelo O., Zhavoronok A., Lopashchuk I. & Fedyshyn M. (2023). *Development of the credit market of Ukraine under macroeconomic instability. Public and Municipal Finance, 1*(12), 33–47. https://doi.org/10.21511/pmf.12(1).2023.04

Dziubliuk O. (2023). Problemy aktyvizatsii bankivskoho kredytuvannia realnoho sektoru ekonomiky v umovakh voiennoho stanu [Problems of activating bank lending to the real sector of the economy in conditions of martial law]. *Visnyk ekonomiky, 3*, 8–25. https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008

Fond rozvytku pidpryiemnytstva. *Zvit pro diialnist Fondu rozvytku pidpryiemnytstva u 2022–2024 rokakh* [Report on the activities of the Business Development Fund in 2022–2024]. https://bdf.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/report_UA_web.pdf

Horbenko K. M. & Zakharchenko A. O. (2022). Problemni aspekty kredytuvannia ukrainskykh pidpryiemstv [Problematic aspects of lending to Ukrainian enterprises]. *Ekonomika i upravlinnia, 2*, 79–87. https://doi.org/10.36919/2312-7812.2.2022.79

Hudz T. P. (2021). Faktory rozvytku bankivskoho kredytuvannia pidpryiemstv v Ukraini [Factors of development of bank lending to enterprises in Ukraine]. *Naukovyi visnyk ONEU, 7/8*, 24–32. https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-7-8-284-285-24-32

IMF eLIBRARY. (2013). *Ukraine: Staff Report for the 2013 Article IV Consultation and First Post-Program Monitoring*. https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2014/145/article-A001-en.xml

Kornieiev V., Zabchuk H., Ivashchuk O., Vynnyk T. & Rudan V. (2024). Komparatyvnyi analiz bankivskoho kredytuvannia pidpryiemstv Ukrainy v umovakh viiny [Comparative analysis of bank lending to enterprises of Ukraine in conditions of war]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6*, 11–23. https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.59.2024.4533

Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2025). *Pidsumky 2025: Za derzhprohramoiu «5-7-9%» pidpryiemtsi otrymaly 30 tys. dostupnykh kredytiv na maizhe 94 mlrd hryven* [Results of 2025: Under the state program "5-7-9%" entrepreneurs received 30 thousand affordable loans for almost 94 billion hryvnias]. https://mof.gov.ua/uk/news/pidsumki_2025_za_derzhprogramoiu_5-7-9_pidpriiemtsi_otrimali_30_tis_dostupnikh_kreditiv_na_maizhe_94_mlrd_griven-5528

Natsionalnyi bank Ukrainy. *Statystyka finansovoho sektoru* [Financial sector statistics]. https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial

Natsionalnyi bank Ukrainy. (2024). *Zvit pro finansovu stabilnist 2024* [Financial stability report 2024]. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf

Natsionalnyi bank Ukrainy. *Zminy v rezervnykh vymohakh dlia zaokhochennia bankiv do zaluchennia dovhostrokovykh koshtiv dlia proektiv rekonstruktsii* [Changes in reserve requirements to encourage banks to attract long-term funds for reconstruction projects]. https://bank.gov.ua/en/news/all/zminivimog-do-formuvannya-obovyazkovih-rezervivstimulyuvatimut-banki-zaluchati-dovgostrokovikoshti-dlya-finansuvannya-proyektiv-vidbudovi

OECD (2024). Ukraine: Financing SMEs and Entrepreneurs 2024. *Financing SMEs and Entrepreneurs 2024: An OECD Scoreboard*. Paris: OECD Publishing.

Semenog A. (2024). Dynamics of bank lending in Ukraine: influence of the development of digital innovations and technologies. *Visnyk of Sumy State University. Economy Series, 1*, 39–51. https://doi.org/10.21272/1817-9215.2024.1-04

Verheliuk Y., Koverninska Y., Korneev V. & Kononets A. (2019). Bank crediting to the sector of non-financial corporations in Ukraine. *Banks and Bank Systems, 3*(14), 64–75. https://doi.org/10.21511/bbs.14(3).2019.06

Стаття надійшла до редакції / Received: 04.04.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 17.04.2026
Оприлюднено / Published: 17.06.2026

UDC 330.1:331.5
JEL: B22; E24; J21
DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-4-486-494

STRATEGIC FINANCIAL MECHANISMS FOR ENSURING EFFICIENT EMPLOYMENT AND LABOR MARKET STABILITY: THE CASE OF AZERBAIJAN

©2026 **VALIYEVA L. M., ABBASOV V. H.**

UDC 330.1:331.5
JEL: B22; E24; J21

Valiyeva L. M., Abbasov V. H. Strategic Financial Mechanisms for Ensuring Efficient Employment and Labor Market Stability: The Case of Azerbaijan

The article provides a comprehensive theoretical and methodological substantiation of strategic financial mechanisms designed to ensure efficient employment and long-term labor market stability in Azerbaijan during the structural economic transition of 2025. Within the framework of economic theory (5307.01), the research argues that the post-conflict and post-oil era necessitates a fundamental shift from passive social safety nets to proactive financial interventions focused on labor productivity. The authors identify and analyze the "Human Capital Paradox," manifesting as a persistent divergence between the high capital intensity of the extractive industries and the labor absorption capacity of the non-oil sector. While the oil sector generates significant fiscal revenue, it employs less than 1% of the total workforce, whereas the non-oil sector, employing over 1.7 million people, faces challenges regarding marginal productivity and technological adoption. The study evaluates the institutional efficiency of the Unemployment Insurance Fund, proposing its evolution from a social security provider into a dynamic tool for active labor market policies (ALMPs), such as targeted wage subsidies and vocational reskilling modules. Furthermore, the article examines fiscal incentives for Small and Medium Enterprises (SMEs) as the primary catalysts for non-oil diversification. A strategic matrix is proposed to harmonize tax incentives, credit expansion, and digital financial deepening (FinTech) to formalize self-employment and stimulate job creation in high-value-added industries. Specific attention is devoted to the financial strategies for the regional reintegration of the liberated territories (Karabakh and East Zangezur), where "tax-free zones" and investment multipliers are analyzed as tools for human capital attraction. The findings suggest that the investment multiplier in Azerbaijan's non-oil sector exhibits increasing elasticity, which, if supported by synchronized financial mechanisms, can effectively mitigate structural unemployment and foster a resilient, knowledge-based economy. The research concludes that sustainable employment in the digital era requires a holistic synergy between fiscal policy and innovation-led growth strategies.

Keywords: *economic theory; financial mechanism; efficient employment; labor market; fiscal strategy; Azerbaijan.*
Fig.: *1.* ***Tabl.:*** *1.* ***Formulae:*** *2.* ***Bibl.:*** *16.*